

2020-08-31

Regeringskansliet
Miljödepartementet
m.remissvar@regeringskansliet.se

Stärkt lokalt åtgärdsarbete – att nå målet Ingen övergödning (SOU 2020:10)

Dnr: M2020/005554/Nm

Nyköpingsåarnas Vattenvårdsförbund har fått möjlighet att lämna synpunkter på SOU 2020:10.

Sammanfattning av yttrande

Nyköpingsåarnas Vattenvårdsförbund tycker att det är viktigt att ideella föreningar får fortsätta att arbeta med uppdraget lokal åtgärdssamordning. Flera vattenråd och vattenvårdsförbund i Sverige har lång arbetserfarenhet inom detta arbetsområde samt att driva projekt tillsammans med markägare och lantbrukare.

Nyköpingsåarnas Vattenvårdsförbund tycker att små enskilda avlopp bör kretsloppsanpassas för att få en långsiktig hantering av näringsämnen.

Bakgrund

Nyköpingsåarnas Vattenvårdsförbund är en ideell förening som har funnits sedan 1959 och dess avrinningsområde täcker större delen av Sörmlands geografiska yta, och utgörs av Svärtaån, Nyköpingsån, Kilaån samt en del av sörmländska kustremsan. Avrinningsområdet som är mycket stort sträcker sig även en bit in i Örebro och Östergötland län. Den sammanlagda ytan utgör 4 435 km². Cirka 122 000 invånare bor i området. Vattendragen är mycket hårt näringsbelastade av framför allt jordbruk, interngödning och enskilda avlopp som bidrar med betydande växtnäringsläckage till Östersjökusten.

Förbundet har idag 77 stödmedlemmar bestående av olika aktörer bland annat kommuner, större verksamhetsutövare som industrier, tillståndspliktiga lantbruk med flera. Förbundets arbetsområden är bland annat, att utföra recipientkontroll, samordna vattenreglering samt samordna och få tillstånd lokala vattenvårdsprojekt.

Motivering

Opartisk organisation - arbetsarena för lokalt åtgärdsarbete

Många lantbrukare och markägare ser kommuner och länsstyrelsen som kontrollverksamhet och det kan därför ibland vara svårt för dessa myndigheter att "nå ut" ordentligt. Det finns en rädsla hos lantbrukare att få "pekpinna" på sin verksamhet eller att bli tvingade att utföra åtgärder.

Vi tre anställda på Nyköpingsåarnas Vattenvårdsförbund har alla arbetsbakgrunder från både kommun och länsstyrelse. Vi upplever att vi just nu har den bästa arenan för lokalt åtgärdsarbete. Mycket av framgångarna beror på att vi är en opartisk organisation. Vi utövar inte myndighetstillsyn utan kan agera som en neutral länk mellan myndighet och lantbrukare. Lantbrukare och markägare känner sig trygga i kontakten med oss och vi har blivit ett etablerat och känt "varumärke" i vårt område.

Det är angeläget att vi och andra ideella organisationer får fortsätta att arbeta med den lokala åtgärdssamordningen. Inom LEVA-projektet har Nyköpingsåarnas Vattenvårdsförbund redan uppnått mycket goda resultat och lagt grunden för fortsatta viktiga åtgärdsprojekt. Vi märker redan nu att de projekt som genomförts och kommit långt i planeringsstadiet ger "ringar på vattnet". Att byta huvudman skulle inte vara lika gynnsamt för den lokala åtgärdssamordningen samt LEVA-projektet i vårt område som det är nu.

Nyköpingsåarnas Vattenvårdsförbund tycker inte att man ska låsa fast sig vid tanken att endast kommuner eller länsstyrelsen är de aktörer som ska samordna det lokala åtgärdsarbetet. Vi menar att det finns andra väletablerade organisationer som sedan länge har arbetat på detta sätt och byggt upp bra rutiner, goda relationer med lantbrukare och markägare samt andra aktörer som till exempel projektörer, myndigheter, gräventreprenörer, forskare och rådgivare. Vi har dessutom själva bred kompetens inom agronomi, limnologi, biologi, ekologi och projektledning. Samordnarens kompetens kan utgöra en viktig del i den första kontakten med lantbrukare och markägare.

Fokus på avrinningsområden

När det gäller arbete med åtgärder i vatten så tycker Nyköpingsåarnas Vattenvårdsförbund att det är en självklarhet att jobba utifrån ett avrinningsområde, vilket även är andemeningen i vattendirektivet. Att arbeta i ett större avrinningsområde innebär en bredare plattform att kunna få till åtgärder på rätt plats och dessutom ökar chanserna att hitta intresserade lantbrukare och markägare. Som vattenvårdsförbund är det en fördel att arbeta med lokal åtgärdssamordning då vi har möjligheten att arbeta avrinningsområdesvis. Vi har inga kommungränser eller länsgränser som vi behöver förhålla oss till. Som exempel vill vi nämna att vi för närvarande arbetar med åtgärdssamordning i sjön Yngaren som gränsar till tre olika kommuner; Katrineholms, Flens och Nyköpings kommun. Detta projekt gör vi i samverkan med kommunerna.

Underifrånperspektiv

Nyköpingsåarnas Vattenvårdsförbund tycker att det är viktigt att arbeta med underifrånperspektivet, det vill säga stötta lantbrukare och markägare när de vill göra konkreta vattenförbättrande åtgärder, eller när intresse finns att skapa ett lokalt engagemang kring en sjö eller ett vattendrag.

Markägare/lantbrukare behöver veta att de bidrar med viktiga insatser för miljön och att de själva är initiativtagare. Detta är ett arbetssätt som Nyköpingsåarnas Vattenvårdsförbund under många år velat implementera i den svenska miljömålsstrategin och som vi haft som arbetsstrategi sedan 2008. Det är också viktigt att stötta lantbrukarna att fortsätta att göra åtgärder.

Enligt utredningen så finns det "inte så många exempel på samarbeten som huvudsakligen är initierade och drivs av markägare". Detta är inte vår uppfattning. Vi har flera exempel på frivilliga initiativtagare inom vårt vattenvårdsområde. Oftast vänder initiativtagarna sig till oss på vattenvårdsförbundet för att få hjälp med uppstart och i sin kontakt med myndigheterna. Många gånger leder ett projekt till flera andra där markägaren själv är drivande. Vi har en avgörande roll i vårt län när det gäller "underifrånarbetet".

I ett utdrag från utredningen går att läsa: "I ett pågående pilotprojekt med åtgärdssamordnare runt om i landet som genomförs av Havs- och vattenmyndigheten, tyder erfarenheterna också på att administrativt och samordnande arbete inte kan bedrivas ideellt om projekten ska få ett brett och stort genomslag". Detta är inte Nyköpingsåarnas Vattenvårdsförbunds uppfattning är snarare tvärtom, för att få till ett effektivt arbete med vattenvårdsåtgärder är en ideell organisation som jobbar med underifrånperspektivet framgångsrikt och ger goda effekter. Vi har en organisation som är mycket bra riggad för denna typ av arbete. Vi har lång erfarenhet av samordning vilket också är känt och etablerat i vårt område. En av framgångsfaktorerna i vår samverkan med Länsstyrelsen har varit att vi fått ta del av Länsstyrelsens kartunderlag, vilket har förenklat vår rådgivning till lantbrukare och markägare.

En stabil finansiering behövs för ett långsiktigt och kontinuerligt åtgärdsarbete

Att ha en stabil och långsiktig finansiering är angeläget för oss lokala åtgärdssamordnare. "Snabba" finansieringsmedel riskerar att projekt inte blir av på grund av att processerna ofta är långa, och inte hinns med inom finansieringens tidsram.

Finansieringsmedel som kommer med täta intervall gör också att onödigt mycket tid läggs på projektmedelsansökningar och rapporteringsverksamhet. Tid som istället skulle kunna läggas på att öka arbetstakten med åtgärdsprojekt.

Att begränsa användningsområdet i finansieringen till vissa typer av åtgärder leder inte alltid till utveckling och innovation. Vi förordar större flexibilitet för vissa stöd. Det är svårt att på förhand förutsäga vilka viktiga näringsreducerande projekt som kommer att dyka upp. Det händer att vi träffar på nya innovativa åtgärdsprojekt som har betydande påverkan på växtnäringsläckaget. Dessa ryms inte alltid inom ramen för sökta stöd. Ett bra exempel på ett flexibelt stöd är miljöinvesteringstödet "Förbättrad vattenkvalitet" lämnar visst utrymme för nytänk och utveckling.

Angående enskilda avlopp

För en långsiktigt hållbar hantering av de enskilda avloppen finns det bara en bra lösning. Att alla små avlopp kretsloppsanpassas. Att toalettavfallet källsorteras och att näringsämnen återbrukas! Utsläppen från de enskilda avloppen sker i form av fosfatfosfor, vilket driver på algbloomingen och övergödningen av våra sjöar. De tekniska reningstekniker som finns på marknaden fungerar i många fall dåligt (svårskötta) eller har en begränsad livslängd och ger den enskilde en falsk trygghet om att

deras närbelägna vattenmiljö skyddas. För att nå målen med god status i våra sjöar och vattendrag, enligt vattendirektivet, måste det råda noll-utsläpp av näringsämnen från de enskilda avloppen.